

УДК 372.32

Г. І. ГРИГОРЕНКО, Р. П. ЖАДАН

м. Запоріжжя

В. О. СУХОМЛИНСЬКИЙ ПРО ВИХОВАННЯ ОЩАДЛИВОГО СТАВЛЕННЯ ДО СВІТУ ЦІННОСТЕЙ В ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Стаття присвячена проблемі виховання ощадливості у дітей старшого дошкільного віку. Обґрунтовано важливість проблеми і педагогічні підходи до її рішення в творчій спадщині В. О. Сухомлинського. Проведено аналіз сучасних досліджень, який свідчить про необхідність виховання у дошкільників ощадливого відношення до матеріальних цінностей. У статті подано аналіз рівня уявлень дітей старшого дошкільного віку про ощадливе відношення до особистих і суспільних матеріальних благ.

Ключові слова: ощадливість, виховання, матеріальні цінності, ощадливе відношення, власність.

Постановка проблеми. Важливість формування в дітей бережливого ставлення до світу цінностей чітко простежується в педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського. Він уважав за необхідне усвідомити важливу істину: людина живе завдяки тому, що матеріальні й духовні потреби людини задовольняють сотні, тисячі інших людей. Особливо В. О. Сухомлинський визнавав важливість виховання бережливого ставлення до народного надбання, матеріальних цінностей: «Якщо ви хочете, щоб у роки отрочства і ранньої юності людина була ощадливою й внутрішньо дисциплінованою, щоб її турбота про суспільні інтереси мала не показний характер, а виражалася в сердечній тривозі про речі, які особисто їй не належать, - нехай у роки дитинства що-небудь суспільне стане для неї дорогим, невід'ємним від особистих радощів, особистого щастя» [10, 248].

Сучасний економічний стан нашого суспільства вимагає виховання в людей бережливого ставлення до народного надбання, матеріальних цінностей; навчання економного, раціонального використання природних багатств. У цивілізованому суспільстві ощадливість цінується як одна з чеснот особистості, і тому важливо формувати цю рису як внутрішню моральну потребу, що визначає спосіб життя людини.

Актуальність цієї проблеми визначається, перш за все, відношенням до суспільної власності. Результатом невизначеності людськи поняття «наше» є безгосподарність.

Ощадливість – це показник загальної культури людини, що свідчить про вміння пік-

луватися про себе, про речі, які її оточують, членів своєї родини, свій дім, село чи місто, про свою Батьківщину. У педагогічних, соціологічних та економічних науках ощадливість визначається як одна з якостей особистості людини й сприймається як ощадливе витрачання, використання чогось, економність. У новій редакції Базового компоненту дошкільної освіти зазначено, що дитина 6 (7) років має уявлення про заощадливе ведення домашнього господарства, вміє ощадливо ставитися до речей, грошей, розрізняє поняття «заощадливий», «недбайливий» [2].

Ощадливість не може виникнути спонтанно, тож і зміст роботи вже в дошкільному віці полягає в тому, щоб прищепити дітям свідоме ставлення до того, що зробили й роблять для нього дорослі, привчити ощадливо ставитися до матеріальних та духовних цінностей. На жаль, спостереження свідчать про факти байдужості, неохайності, несхильності дітей берегти свої власні й ті речі, що є в суспільній власності. Причинами цього, на наш погляд, є те, що дітям недостатньо наполегливо прищеплюються необхідні навички, та приклад негативних звичок дорослих (викидають у недозволених місцях сміття, обгортають від морозива тощо).

Педагогічною умовою формування життєвого досвіду, на думку А. В. Сазонової, є забезпечення комплексного підходу до процесу економічного виховання, яке передбачає формування елементарних знань, умінь, навичок та особистісних якостей [9].

Мета статті: проаналізувати рівень обізнаності дітей старшого дошкільного віку що-

до необхідності ощадливого ставлення як до власних, так і до суспільних речей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У теорії дошкільної педагогіки найбільш значущим у розробці питань ощадливості є дослідження Р. Й. Жуковської. Нею доведена необхідність взаємозв'язку між формуванням у дітей уявлень про речі як результат праці людини, відповідальністю за їхню цілість та вмінням доглядати за речами, утримувати їх у порядку. Автор, спостерігаючи за дітьми, відзначила різницю у їхньому ставленні до своїх і суспільних речей. Науковець, на підставі вивчення особливостей прояву ощадливості в дітей трьох-п'яти років, наводить такі дані: з 50 дітей лише у 20 виховано цю якість, у 10 – вона не розвинута зовсім, 20 дітей виявляють ощадливість у сукупності з егоїзмом і жадібністю. Автор вважає за необхідне з дитячих років виховувати правильне ставлення до суспільного надбання, праці, її результату. Особливо визнається вплив способу життя родини на ставлення дітей до особистого та суспільного надбання [4, 59].

Продовжуючи дослідження щодо виховання ощадливості, П. О. Абдулвагабова експериментально довела, що вже в дітей п'ятого року життя можна сформувати ощадливе ставлення до речей у процесі нерегламентованої діяльності [1].

А. Д. Шатова наголошує на необхідності виховання в дошкільному віці морально-цінносного відношення до предметного довкілля, тобто формування у дітей моральної поведінки в просторі економічних цінностей [11]. Саме базисні якості – ощадливість, економність, раціональність автор вважає важливою умовою становлення цінносних орієнтацій дитини.

Аналіз сучасних досліджень дозволив визначити показники сформованості бережливого ставлення до довкілля в дітей: початкове усвідомлення дитиною того, що в кожному році вкладена праця людини; використання речей відповідно до їхнього функціонального призначення; наявність навичок догляду за ними, своєчасне приведення речей у порядок за допомогою дорослих; небайдуже ставлення до фактів пошкодження. Оскільки всі ресурси обмежені, тому бережливе ставлення до довкілля є головною умовою задоволення потреб дитини в майбутньому.

Як вважає І. Сасова, в період дошкільного дитинства родина й дошкільний заклад життєвим устроєм покликані виховувати в дітей дбайливе, хазяйновите ставлення до особистого та суспільного надбання, повагу до праці в усіх його виявах, треба навчити дитину обґрунтовувати свої потреби й оцінювати можливості їхнього задоволення [8, 12].

Виклад основного матеріалу. Під час вивчення зазначеної проблеми ми провели опитування дітей старшого дошкільного віку щодо важливості ощадливого ставлення до власних і суспільних речей. Усього обстежено 120 дітей. Дошкільникам запропонували відповіді на такі запитання: Як ти вважаєш, про кого говорять «ощадлива людина?» Чому потрібно бути ощадливим? Чи є в тебе особисті речі? Перелічи, які саме. Чи вважаєш за потрібне берегти свої речі? Чому? Як ви бережете іграшки? Як ти ставишся до спільних речей, що є у вашій групі дитячого садка?

У відповіді на запитання щодо визначення поняття «ощадлива людина» - 30% опитуваних взагалі не відповіли, 40% дітей сказали, що це людина, «яка береже», не уточнюючи, що саме, 20% вважають, що це дорослі, які бережуть речі, й діти, які бережуть іграшки. 10% дітей називають ощадливим того, хто не ламає й не псує різні речі.

Відповідаючи на запитання «Чому потрібно бути ощадливим?» - 45% дітей вважають, що це потрібно для того, щоб купити машину, комп'ютер, квартиру, 46% називають це необхідним для накопичення грошей на їжу, поїздки, відпочинок, подарунки тощо, 9% дітей залишили це питання без відповіді.

На запитання «Що значить берегти свої речі (одяг, взуття)?» одержано такі відповіді: 60% опитуваних дітей розуміють це як своє дбайливе відношення (акуратне поводження, чищення тощо), 20% - як необхідність зберігати у своїй власності: не залишати на вулиці, не віддавати іншій дитині, 20% - щоб не викликати невдоволення батьків.

На запитання щодо бережливого ставлення до іграшки, діти відповідали: складаю на своє місце - 55% дітей, «не ламаю» - 25%, певна частина дітей - 10% - бере участь у ремонті іграшок, 5% зізналися, що вони не дуже бережуть іграшки як удома, так і в дитячому садку.

Відповіді на запитання про ставлення до спільних речей у вашій групі (меблі, посуд, білізна, тощо) були такими: 43 % дітей відповіли: не ламаю, не розмальовую меблі, акуратно ставлю посуд на стіл, щоб не розбити, тощо; 37 % – відповіли одним словом «добре», не уточнюючи його конкретний зміст, 20 % пов'язують необхідність додержання норм поведінки з можливим осудженням оточуючих (дорослих чи однолітків).

Таким чином, актуальність формування ощадливості дітей дошкільного віку зумовлюється потребою виховувати таку людину, яка буде господарем, здатною берегти особисте та суспільне надбання.

Це спонукало нас до пошуку, розробки та апробації методів формування у дітей дошкільного віку економного та бережливого ставлення до довкілля. Тому другий етап експериментальної роботи передбачає розробку критеріїв готовності вихователів, спрямованих на піднесення рівня економічної культури.

Висновки. Отже, враховуючи результати першого етапу дослідження, подальша робота буде спрямована на забезпечення високого рівня професійної компетентності педагогів, що є запорукою методично грамотного

управління процесом формування ощадливого ставлення до світу матеріальних цінностей дітей старшого дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Абдулвагабова П. О. Педагогические условия бережного отношения к личным и общественным вещам у детей среднего дошкольного возраста / П. О. Абдулвагабова: автореферат дис. канд. наук. — М., 1991. — 18 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) роки / Наук. керівник: А. М. Богущ. — К., 2012. — 26 с.
3. Жадан Р., Григоренко Г. Економічна освіта дітей старшого дошкільного віку (перспективно — календарне планування занять з економіки) / Р. Жадан, Г. Григоренко. — Запоріжжя : ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2006. — 116 с.
4. Жуковская Р. И. Совместная деятельность детей 3—5 лет и ее роль в формировании у них бережного отношения к вещам. В кн.: Нравственное воспитание дошкольников / Под ред. В. Г. Нечаевой. — М.: Педагогика, 1972. — С. 157—182.
5. Сасова И. Когда начинать изучать экономику / И. Сасова // Детский сад от А до Я. — 2003. — № 4. — С. 12.
6. Сазонова А. В. Формування первинного економічного досвіду старших дошкільників в ігровій діяльності / А. В. Сазонова: автореферат дис. канд. наук. — Одеса, 2007. — 21 с.
7. Сухомлинський В. О. Вибрані твори в п'яти томах / В. О. Сухомлинський. — Т. 3. — К.: Рад. школа, 1977. — 667 с.
8. Шатова А. Д. Экономическое воспитание дошкольников. Учебно-методическое пособие / А. Д. Шатова. — М.: Педагогическое общество России, 2005. — 256 с.

G. I. GRIGORENKO, R. F. ZHADAN

Zaporizhzhia

V. O. SUHOMLINSKY ABOUT UPBRINGING THRIFT TO WORLD VALUES IN THE CHILDREN OF OLDER PRESCHOOL AGE

This article is devoted to the problem of upbringing thrift (economy) in the children of older preschool age. The importance of this problem and pedagogical approaches are being examined in the creative heritage of V. A. Suhomlinsky. The analysis of modern research have been done. This analysis shows necessity of the upbringing economy of the material values in the children of the elder pre-school age. In this article is given analysis the level of submissions of the children elder preschool age concerning economical attitude to the personal and social material values.

Key words: thrift, upbringing, material values, the prudent, property.

Г. И. ГРИГОРЕНКО, Р. Ф. ЖАДАН

г. Запорожье

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ О ВОСПИТАНИИ БЕРЕЖЛИВОГО ОТНОШЕНИЯ К МИРУ ЦЕННОСТЕЙ У ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Статья посвящена проблеме воспитания бережливости у детей старшего дошкольного возраста. Рассматривается важность данной проблемы и педагогические подходы к ее решению в творческом наследии В. А. Сухомлинского. Проведен анализ современных исследований, который свидетельствует о необходимости воспитания у дошкольников бережливого отношения к материальным ценностям. В статье дается анализ уровня представлений детей старшего дошкольного возраста о бережливом отношении к личным и общественным материальным ценностям.

Ключевые слова: бережливость, воспитание, материальные ценности, бережливое отношение, собственность.

Стаття надійшла до редколегії 25.07.2014